

Morihiro Saito sensei

(Interview v Denveri, Colorado, USA 1996)

Morihiro Saito sensei (devátý dan Aikikai) začal cvičit aikidó v roce 1946 pod vedením jeho zakladatele Moriheie Uešibu v Ibaragi Iwama dodžo. Letošní rok (1996) je padesátým výročím jeho počátku cvičení umění aikidó.

(Interview dělal Gaku Homma, který praktikuje aikidó více než třicet let, český překlad -vn-)

Homma: Saito šihan, jste velice zdrav. Co si myslíte, že je vaším tajemstvím dobrého zdraví?

Saito: Nyní je mi 67 let. V Japonsku mě to umožňuje připojení se ke skupinám aktivit starších obyvatel. Obdržel jsem mnoho letáků a pozvání z městského úřadu v Iwama, abych se připojil k aktivitám starších občanů. Já se ale necítím být pro to zcela připraven.

Co je tajemství mého zdraví? Ve skutečnosti to není žádné tajemství, nejím příliš mnoho masa a tučného jídla. Cestování po seminářích mi dává dobrou příležitost zbavit se pár kil, obvykle toho na cestách mnoho nesním. Ovšem Denver byl výjimkou. Jedení jídel, které pro mě Homma-kun připravil, stimulovalo můj apetit (Kun je přípona značící familiárnost).

Jestliže bych jsem měl tajemství pro dobré zdraví, pak by to bylo být stále zaměstnán. Pokouším si pro sebe vytvářet velmi rušné situace, které udržují celý den plný pozitivní činnosti. Mé denní motto je, že s každým krokem, který udělám, zde musí být další úkol čekající na dokončení. Ten samý den, kdy se vrátím z cesty po Spojených Štátech, pojedou do severního Honšu, kde předvádím demonstraci pro Tohoku Regional Aikido.

Homma: Během doby, kdy jsem žil v Iwama Aiki Shrine vás každý nazýval Iwama Mou-šan (mou je zkratka za Morihiro a šan je termín pro projev lásky), nebo Iwama Napoleon. Jak jste dostal tato jména?

Saito: Od doby, kdy jsem se stal uči deši v Iwama dodžo do Zakladatelovy smrti, jsem byl velice zaměstnaný mladý muž. Během období, kdy jsem byl uči deši, jsem zároveň pracoval pro Japonské státní dráhy. Jediný čas, která jsem měl pro sebe, byla cesta z dodžo na železniční stanici a zpět. Jindy jsem neměl osobní čas. Můj život se skládal ze cvičení a práce. Nebyl jsem schopen poslouchat hudbu nebo následovat poslední módu nebo sport jako ostatní kluci mého věku. Někdy jsem pracoval noční směny pro železnici, takže se mé dny a noci pěkně promíchaly. Pokud jsem si chtěl vzít nějaký čas navíc, abych mohl dělat své osobní povinnosti, např. opravit si svoji uniformu, tak jsem si musel zkrátit čas na spaní.

Lidé z města okolo mě obvykle říkali: „Napoleon potřeboval pouze tři hodiny spánku na svém koni. Iwama Mou-šan, podřimující v šatech, potřebuje pouze 30 minut spánku před tím, než zase začne pracovat.“ Nakonec se jméno Napoleon stalo mou přezdívkou. Moje tělo na tyto časy nezapomnělo, stále jsem zaneprázdněný.

Přezdívka Mou-šan také přivolává vzpomínky. Ne zvolil jsem si ji sám, ale z nějakého důvodu se občané Iwamy a okolní báli tohoto jména. Každý ho znal a to přinášelo stigma. Jestliže se některý ze sousedních klanů jakuzy, nebo z místních chlapců pokoušeli dělat v Iwamě problémy, pak je zmínění jména Iwama Mou-šan obvykle zastavilo. To bylo mojí velkou potěchou.

Jednoho dne, právě před festivalem, který se měl konat ve městě Iwama, se místní chlapci dostali do boje se skupinou rivalů ze sousedního města. Zdálo se, že tato skupina chtěla převzít prodejní prostor na festivalu a mysleli si, že by to mohla být dobrá příležitost jak napadnout území Iwama. Svolali svou skupinu a odvážili se do Iwamy s jakuzou v čele.

Jeden z mladých hochů běžel ke mě a požádal mě o pomoc při zahnání jejich soupeřů. Nejdříve jsem odmítl, protože jsem nechtěl být zatažen do jejich osobních bojů, ale protože jsem byl mladý a neznal jsem pocit strachu, tak jsem nakonec souhlasil s pomocí. Nazul jsem si kožené boty, abych ochránil nohy a těžkou koženou bundu, abych se chránil před nožem a vyrazil jsem poskytnout pomocnou ruku.

Byl jsem překvapen, když jsem dorazil na místo. Neměl jsem představu kolik lidí se shromáždilo na ulici, připravených bojovat. Nevěda co jinak udělat jsem šel přímo mezi obě skupiny a řekl jsem: „Boj v den festivalu chrámu není dobrý.“

Bos rivalů si přede mě stoupl a zaptal se: „Hej, mladíku, kdo jsi?“ „Já jsem Saito,“ odpověděl jsem, ale to mělo malou odezvu. Vtom někdo z Iwamy vykřikl: „On je Iwama Mou-šan!“ Vtom bos klesnul k zemi na ruce a kolena, sklonil hlavu a omluvil se.

Řekl jsem chlapcům z Iwamy, kteří začali bojovat, aby se taky omluvili. Pak jsem vzal za ruce oba vůdce a vedl jsem je do místního saké baru. Napomenul jsem Iwama chlapce a přísně jsem řekl: „Každý, kdo začal boj je špatný a musí napravit situaci nabídnutím saké tomu, koho se dotknul. Spravte situaci nyní.“ A s tím jsem odešel.

Mnoho lidí z Iwamy znalo moji přezdívku, ale ne moji tvář, jak jsem byl neustále zaměstnaný prací. Protože jsem cvičil aikidó, má reputace rostla sama od sebe. Často jsem byl volán k vyřešení menších rozepří ještě předtím, než se volala policie. Stále si nejsem jistý, zda byla moje reputace dobrá či zlá (smích).

Samozřejmě jsem neměl žádnou delší reputaci tohoto druhu. Ty časy byly velice odlišné od dnešních. Byly více nevinné, zejména na venkově.

Homma: Zdá se mi, že jste stále Iwama Napoleon. Během této seminární cesty jste v období dvou týdnů přijel z Japonska do Států, vyučoval na obou pobřežích, a pak přijel do Denveru bez odpočinku mezi tím. Mě to připadá jako namáhavý program.

Jak to vidíte vy, co činí život hodný žití?

Saito: Co mě činí nejšťastnějším je výuka toho, co jsem zdědil po Zakladateli. Nalézám velké uspokojení v navštěvování svých studentů po celém světě, v možnosti zůstat v jejich domovech, v učení a společném cvičení. Když jsem doma v Iwama, pokud je trochu času navíc, baví mě trávit čas v Aiki no ie (Aiki chalupa), sezením okolo irori (níže položeného ohniště) se starými přáteli, společným jedením a pitím. To jsou pro mě krásné chvíle.

V takovýto den rád dělám většinu z vaření. Nejsem mimořádně vybíravý jedlík, ale jsem náročný když vařím. Např. rád dělám svou vlastní omáčku z chilli, které jsem si vypěstoval na zahradě. Mám speciální způsob smíchání chilli se sezamovým olejem. Musí to být přesně tak.

Také rád dělám své vlastní udon (bílé moučné nudle) a soba (pohankové nudle). Rád sám suším a melu obilí, hnětu těsto a krájím nudle. Můj syn, Hitohiro, vede vlastní soba restaurant, takže mám zdroj stále čerstvé původní pohanky. Nerad to tak sám říkám, ale myslím si, že moje nudle mají pěkně dobrou reputaci.

Také mě baví chození do Hinoki buro (cypřišové lázně) k relaxaci. Nedokážu vyjádřit jak je to příjemné.

Jsem již dědeček, mám 13 vnoučat. Stále věřím, že pro lidi, kteří vedou svá vlastní dodžo, není důchod. Je mým osudem pokračovat. Cítím, že je mou povinností učit Zakladatelovo aikidó co nejvíce možných studentů. Až zemřu, zmizí přímé spojení k jeho technice.

Byl mi dán dar 23 let zkušenosti se Zakladatelem. Co jsem se naučil, jsem se naučil od něho a co jsem se naučil, cítím nedosažitelné, abych učil.

Jiní šihani mají svobodu, ale já ne. Jsou šihani, rozptýlení po Japonsku a celém světě, kteří se jednom okamžiku shromáždili v Zakladatelově stopě, aby cvičili. Zakladatel rozuměl podstatě aikidó a tu držel ve dlaních svých rukou. Ti, kteří se krátce shromáždili v jeho stopách, nikdy zcela neuchopili dar, který Zakladatel držel v rukou, a pak odešli.

Iwama je pro aikidóka to, co např. pro muslimy Mekka nebo pro katolíky Vatikán. Obrazně je Iwama majákem a mou povinností je udržovat její světlo jasně zářící. Pro ostatní šihany maják symbolizuje velký závazek a úspěchy Zakladatele. Užívají toto světlo k osvětlení své cesty, když svobodně plují v lodích své vlastní výroby.

Dokud bude toto světlo zářit z Iwama, tak budou kořeny aikidó pokračovat ve své existenci. Myslím si, že je velice důležité na tento bod nezapomenout. Přidal jsem se do Iwama dodžo v roce 1946. Do jeho smrti jsem se Zakladatelem strávil 23 let. Po jeho smrti jsem zůstal v Iwama, ačkoli jsem byl stále šihan pro Aikikai Hombu Dodžo. Každý den zůstávám odhodlaný udržovat světlo jasně zářící v majáku, zanechaném Zakladatelem.

Slyšel jsem, že někteří aikidóka rozlišují techniky stylu Iwama od „více moderního aikidó“, nazývají Iwama styl tradičním až staromódním. Myslím si, že je to chyba. Myslím si, že pokud zapřeme původ našeho vlastního cvičení, pak popřeme její právoplatnost. Když lidé řeknou, že Iwama styl je staromódní, pak mi připomínají lidi, kteří odřezávají větev stromu, na které sedí.

Nikdy bych neřekl, že Iwama styl je jedinou platnou formou aikidó. Každý instruktor má svůj individuální charakter, který je postaven na jeho kulturním pozadí a prostředí. Je zcela přirozené, že se rozvinuly odlišné styly a odlišné organizace. Cestování po celém světě mi umožnilo toto pochopit, když jsem se setkával s mnoha odlišnými lidmi, místy a kulturami. Myslím si, že je pro studenty dobré, když se učí od mnoha odlišných instruktorů a ve mnoha odlišných dodžo.

Avšak také si myslím, že je životně důležité cvičit základní techniky aikidó. Nemůžeme zapomenout na zdroj našeho cvičení.

V lidských životech obvykle přijde čas, kdy lidé vzpomínají na své kořeny a dědictví. Myslím, že je pro každého z nás důležité zahrnout studia Zakladatelovy techniky, když cestujeme na své vlastní cestě aikidó. Náš nejtěsnější směr ke zdroji je Zakladatel, Morihei Uešiba, a nejtěsnější směr k němu je Iwama dodžo. Pro společnost aikidó je důležité, že si více lidí uvědomuje, že kořeny naší praxe leží se Zakladatelem. Je důležité správně předat velký závazek a úspěchy Zakladatele, třebaže to činí současně jedna osoba.

Z tohoto důvodu udržuji světlo majáku v Iwama jasně zářící. Proto nemám svobodu, mám svůj osud, a jsem za něj vděčný. Udržování Zakladatelova dodžo naživu je to, co činí můj život hodný žitím.

Homma: Víím, že je to dlouho, ale mohl byste nám říci jaké to bylo, když jste byl jako uči deši v Iwamě?

Saito: Začal jsem v Iwama dodžo v roce 1946, krátce poté, co Japonsko prohrálo válku. Nebylo zde mnoho vhodných zdrojů, byl to velice chudý čas. Narodil jsem se a vyrostl v Iwame a začal jsem v dodžo, když mi bylo 18 let.

Ne dlouho poté, několik Zakladatelových uči deši odešlo z Hombu dodžo do Iwamy. Gozo Šioda (zakladatel Yošinkan aikidó), se přestěhoval se svou šestičlennou rodinou (což mě trochu překvapilo). Zůstali asi na dva roky. Koiči Tohei (zakladatel Ki aikidó) přišel asi v tomto čase, poté, co byl propuštěn z vojenské sužby. Pamatuji si jak tenkrát přemýšleli, zda ho válka učinila pevným a silným. Ten odešel poté, co se oženil. Pak tam byli dva další uči deši, kteří přišli zároveň se mnou. Jeden byl pak regionální ředitel výchovy a druhý je nyní členem Diet. Já jsem ten jediný, který se stále potuloval kolem Iwamy (smích).

Je obtížné si představit, jak tehdy Iwama vypadala. Tam, kde viní vidíte doby, byly akry divokého lesa. Nebyly vydlážděny chodníky a když pršelo, tak se některé měnily v po kotníky hluboké bláto. Nosili jsem gota (dřevěné sandály), s jednou lištou vyčnívajícím zespoda, jelikož kdyby se bláto dostalo mezi normální dvoulaťkové geta, pak by byly příliš těžké. Jednolištové geta byly lepší pro chození v blátě a na suché zemi byly užitečné pro rozvoj rovnováhy a koordinace.

Užívali jsme velice málo elektřiny, zejména na plochách okolo Dojo. V noci byla taková tma, že by si někdo mohl před vás stoupnout a štípnout do nosu a vy byste neviděli kdo to je! Zakladatel byl prominentní člen společnosti a měl pověst jediného uživatele elektřiny ve městě. Rozdíl mezi okolní tmou a zářícími světly v dodžo, činil to místo magickým. Později, když jsme postavili můj dům, jsme natáhli dráty z jeho domu také k nám. V té době se to považovalo za veliký luxus.

Lidé z města si mysleli, že činnosti v Uešiba-san dodžo jsou trochu neobvyklé. Například způsob, kterým jsme se my, uči deši, oblékali, způsoboval více než pár vylekaných pohledů, když jsme procházeli městem. Nosili jsme keiko gi (potrhané a záplatované na límci), vyblednou hakama (mnohem kratší než dnes, asi tak do výšky kotníků) a haori (krátké kimono kabáty), zdobené batikovanými kabáty. Nosili jsme železná džo, abychom zesílili naše paže, které jsme si přehazovali a hlasitě je tahali před sebou, když jsme šli. Lidé z města říkali, že by nikdy nenechali jít své syny do Uešiba-san dodžo. Hrozili svým nezvládnutelným synům, že pokud se nezačnou chovat rozumně, tak budou posláni k Uešiba-san (smích). Obvykle nás nazývali ban kara (přísná, drsně vypadající skupina). Když slyšel Zakladatel místní drby, s úsměvem nás upozornil, abychom tolik místní obyvatele neděsili.

Pár let po konci války se život začal vracet k normálu. Venkov byl stále v přechodu a bylo mnoho lidí bez práce. Mnoho jich se přidalo k Iwama dodžo, protože hledali nohou šanci pro život. Ačkoli jsme měli u dodžo zahradu, brzy zde bylo víc hladových úst, než jsme mohli nasytit. Zakladatel poslal několik nových uči deši, aby vyčistili sousední plochy k osázení. Pole byly pokryty hustými lesy bambusu, jehož pavučina spletených kořenů činila z čištění nesmírně namáhavou práci. Pár nových rekrutů se rozhodlo, že práce je pro ně příliš těžká, spojili se dohromady a v noci zmizeli. Pro mě byla práce také těžká, ale i kdybych chtěl utéci neměl jsem kam jít. Narodil jsem se i vyrostl v Iwama. Vlastně jsem stále ještě neodešel (smích). Po incidentu s čištěním polí už Zakladatel nenabízel často lidem tak těžké úkoly, jako byla tato.

Na ploše, kde nyní cvičíme s bokkenem, měl Zakladatel a jeho žena soukromou zahradu. Další velká pole byla osázena brambory, arašídami a rýží. Dnes mám malou zahrádku, o kterou se starám, protože je to můj koníček. Pouze pár vybraných uči deši má dovoleno pracovat na zahradě. Vlastně je většina uči deši žádána, aby na zahradě nepracovala, protože je po nich více práce na opravu, než k užítku (smích).

Poslední uči deši, kteří pracovali na zahradě, jsi byl ty, Homma-kun a Zakladatelova služebná, Kikuno-san. Pamatuji si tě se svazkem zeleniny, uvázaným na zádech, když jsi odjížděl do Tokia doprovázet Zakladatele jako jeho otomo (asistent). Po jeho smrti už žádní uči deši nepracovali konkrétně na zahradě.

Homma: Já si to pamatuji také. Tehdy mi bylo pouhých 17 let.

Ty časy byly těžké. Poté, co Zakladatel dokončil svůj denní ranní obřad, doprovázel jsem ho na zahradu, kde jsem sbíral zeleninu pro denní jídlo, nebo když zbylo, abych se vzalo do Hombu dodžo v Tokiu.

Když mluvíme o Hombu dodžo. Četl jsem mnoho článků a knížek o historii aikidó napsaných Hombu uči deši. Ale když jsem doprovázel Zakladatele do Tokia, tak v Hombu žádný uči deši nebyli. Můžete to vysvětlit?

Saito: Na konci války žilo v Hombu dodžo mnoho uči deši. Dnes jsou z větší části velmi staří nebo zemřeli. Po konci války žil Zakladatel většinou v Iwama a jezdil do Tokia pouze na speciální oslavy nebo při výjimečných příležitostech.

Z poslední generace, která studovala přímo pod Zakladatelem, mnoho z těch, kteří říkají, že byli jeho uči deši bylo pouze 2. nebo 3. danem šidoín (pomocní instruktoři) v Hombu dodžo. Většina dostávala obdobu asi 200 dolarů měsíčního platu, žila v levných bytech vedle dodžo a přicházela do dodžo pouze na cvičení. Tito kayoi deši (studenti, kteří žili mimo dodžo) se nestarali o Zakladatele. Mimo to, když mu asistovali jako uke, jim nebylo dovoleno se k němu přiblížit. Zakladatel tak požíval velkého respektu. Mnoho z nich dnes říká, že byli blízcí k Zakladateli, ale to nebyla ve skutečnosti pravda. Ke konci jeho života, těsně před jeho smrtí, bylo dovoleno i nejvyšším šihanům pouze přednést pozdravy, nebyli ani v pozici se s ním bavit. Zakladatel nechtěl mít příliš mnoho lidí blízko u sebe a bylo zde opravdu jenom pár lidí, kteří se o něho starali.

Homma: Když mluvíme o těch, kteří se o něho starali v jeho soukromém životě, pak nesmíme zapomenout na vaši paní. Můžete nám o ní něco říct?

Saito: V roce 1951 vyčistil Zakladatel místo, kde nyní stojí můj dům. Postavili jsme ho společně. Na dvoře je kaštan, který sám zasadil.

Od té doby, co jsem se stal uči deši se rozumělo, že se budu věnovat Zakladateli. Moje baba (přezdívka pro babičku nebo ženu) nebyla jeho žákem, a proto nebyla pod stejnými závazky. Ale pracovala daleko tvrději i než já, aby se postarala o Zakladatele a jeho ženu. Chodil jsem denně do práce, takže jsem nebyl stále v dodžo. Má baba pracovala 24 hodin denně 18 let, aby se o ně postarala. Tak dobře o ně pečovala, že když tam z nějakého důvodu nebyla, Zakladatelova žena Hatsu měla problémy vědět, kde všechno je.

Jednou Hatsu byla nemocná a měla problémy s mluvením. Má baba rozuměla tomu, co se pokoušela říci pouze sledováním jejich rtů. Bylo to tím, jak mnoho času s nimi trávila.

Obdržel jsem povýšení a uznání úspěchů od Hombu dodžo, ale má baba je osoba, která zasluhuje nejvyšší hold, když přijde na péči o Zakladatele a jeho ženu. Pouze má baba mohla přímo mluvit se Zakladatelem, dávat mu rady a nabízet své názory.

Kromě starání se o Zakladatele se také starala o naši rodinu a nespočetné uči deši po mnoho let. Velice svou ženu oceňuji.

Homma: Velmi dobře si na vaši ženu pamatuji. Vždy věděla, kdy se objevit s velkou mísou naplněnou po okraj rýží. Jak už jste řekl, když byl Zakladatel rozzlobený a vaše žena se zjevila, jeho nálada se zázračně změnila na náladu šťastného dítěte. Vždy mě to ohromovalo.

Saito: Než šel do nemocnice v Tokiu, byly projevy jeho nemoci nejhorší. Všichni jsme se kvůli němu cítili velice smutní, ale bylo velice obtížné se k němu blíže dostat. Bylo velice smutné sledovat tak velkého bojovníka směřujícího ke svému konci.

Pro tebe to taky bylo obtížné, Homma-kun, od té doby co jsi o něho osobně pečoval. Jeho temperament se nedal ani v nejlepším případě předvídat. Pokud byla jeho nálada, když jsi vstoupil zlá, mohl jsi schytat jeho zlobu. Během posledních let jeho života ho nikdo z Tokia nenavštěvoval, protože se s ním nechtěli zaplést. Byl to pro něho velice bouřlivý a osamělý čas. Muselo to být těžké jak pro tebe, tak i pro Kikuno-san, protože jste byli mladí.

Homma: Byly to těžké časy. Možná to bylo proto, že jsme byli mladí, a proto se s námi Zakladatel cítil pohodlně a bavil se s námi i před svou smrtí.

Když se vrátíme k nedávným událostem, Sensei, co si myslíte o semináři zde v Denveru?

Saito: Nejprve jsem byl překvapen, že se zaregistrovalo 300 lidí na celé tři dny semináře. To je velké číslo! Bylo pěkné vidět seminář, který nepřitahoval účast nabízením „sladkostí“ jako jsou zkoušky atd. To, že nezávislé dodžo, jako je Nippon Kan, dokáže přilákat tak mnoho studentů z celého světa na vlastní náklady, je velice dobré. Slyšel jsem, že přijeli studenti z více než 17 odlišných organizací a dalších nezávislých dodžo. Jsem velice rád, že přišel tak veliký počet. Myslím, že i Zakladatel v nebi musí být také šťastný.

Společnost bojových umění, zahrnující i aikidó, čelí budoucnosti, kde se mnohem více skupin bude osamostatňovat, zejména ve Státech a Evropě. Zakladatelova organizace, Aikikai, to musí brát v úvahu. Věřím, že raději než soustředit se na vytváření přísnějších pravidel a více omezení, by měli být moudřejší v uznání a respektování nezávislých organizací. To by dláždilo cestu pro pevnější vztahy a více stabilní budoucnost.

Chůze nad hranice sdružení nebo stylu nabízí nádhernou příležitost pro slušné lidi, jak se poznat, jak předvádí tento seminář. Zakladatelova filozofie lásky a harmonie, byla manifestována na tomto semináři. Budu šťastný, pokud budu cestovat kamkoli na takovéto podobné setkání. To je moje poslání.

Ty, Homma-kun, nejsi sloučen s žádnou organizací, Aikikai, nebo Iwama aikidó stylem. Ale to není problém. To, že nezávislé dodžo jako je Nippon Kan dokáže nashromáždit více než 300 lidí dohromady je něco, co nemůže být přehlédnuto. Tví studenti musí být pyšní na jedinečnou strukturu činností tvého dodžo a na tvou reputaci, kterou ti to přineslo díky tvému příspěvku veřejnosti. Nemyslím si, že je nutné přenést úspěchy tvého dodžo do jiné organizace.

Soukromě, doufám, že budu moci pokračovat ve své roli rádce a fanouška Nippon Kan. Jak předpokládám více nezávislých dodžo v budoucnu, tak chci toto nabídnou jako dobrý příklad k následování. Mám velké naděje na tvou roli jako vzniklého nezávislého dodžo.

Homma: Velice vám děkuji, Saito sensei.

Saito: Během semináře jsem slyšel, jak lidé říkají: „Iwama styl aikidó je mnohem více přátelská k jedinci, než jsem předpokládal, že bude. Myslel jsem, že styl Saito senseie bude daleko více přísnější a tvrdší.“

Mým učitelským mottem je mít šťastné cvičení, které přesně předvádí denní lekci tak, že jí studenti mohou plně porozumět a vzít si ji domů. Samozřejmě vždy vyžadují bezpečné cvičení bez nehod a zranění. Když během výuky cítím, že má vysvětlení budou dlouhá, říkám

studentům, aby si pohodlně sedli. Pokud je místnost přeplněná, říkám studentům vzadu, aby si stoupli a tak mohli vidět. Pokouším se pohybovat okolo místnosti tak, aby měl každý možnost jasně vidět. Činím svá vysvětlení pomalu a jasně. Nezajímá mě pouhé házení uke neuváženě do vzduchu.

Pouze tento rok jsem cestoval třikrát do zámoří. Celkem jsem měl více než 50 seminářů mimo Japonsko. Nemohu poctivě říci, jak dlouho budu schopen pokračovat ve výuce po celém světě. Ale pokud mi bude zdraví sloužit, cítím, že musím pokračovat ve své misi, jako dobrozdání Zakladateli.

Jsem velice šťastný, že mám skvělé studenty aktivně učící a cvičící ve Státech a po celém světě. Věřím, že moji studenti nesou moji vůli a filozofii. Díky jejich úsilí přijíždějí do Iwama studenti z celého světa, aby tam trénovali jako uči deši.

Výjimečně jsem slyšel, že studenti, kteří trénovali v Iwama, se pak vrátili do svých zemí a tam způsobovali pouze problémy s ostatními skupinami aikidó. Tohle mě znepokojuje, protože většinou tito lidé ne zcela pochopili trénink, kterým procházeli v Iwama. Zachraňují své nepochopení zkreslováním Iwama stylu před ostatními. To nebylo nikdy mým zájmem. Je důležité, jako první priorita, že plynule cvičíme s ostatními uvnitř společnosti aikidó na přátelských základech.

Nyní cestuji se svým otomo, ale byly časy, kdy jsem cestoval sám. Jednou, když jsem přistál na letišti na severovýchodě Spojených Států, nikdo tam na mě nečekal. Jelikož neumím mluvit anglicky, byl to problém! Naštěstí šla okolo skupina japonských turistů ke kterým jsem se připojil, abych se dostal z letiště (smích). Nemohu zapomenout, kolikrát jsem si s sebou nesl v batohu svůj vaříč na rýži, abych si mohl na cestách uvařit. A nikdy jsem si nepředstavoval, že bych mohl sedět v domě Homma-kun a jíst japonské jídlo v Denveru.

Homma: Byla to pocta a potěšení, sensei. Velice vám děkuji.